

**БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ПО ЕЛЕКТРОХИМИЯ И ЕНЕРГИЙНИ СИСТЕМИ**

**Високоволтови
оловни батерии,
електромобили и
хибридни коли**

Г.Папазов

Енергията

през следващите 50 години:

- **Населението на света ще достигне около 10 млрд души**
- **Броят на колите ще нарасне 6-7 пъти**
(от над 600 милиона през 2000 г. до около 3.5 млрд през 2050 г.)
- **Запасите от нефт ще се намалят от 45 на 30 години**
- **Цената на горивото ще се увеличава непрекъснато**

Замърсяване на околната среда

Над 600 милиона коли през 2000 г.

Сега са около 800 милиона!

Среден пробег на година	- 10,000 км
Среден разход на гориво	- 6 l (5 kg)/100km
Среден разход на година	- 500 kg гориво
Емисия на вредни газове	- 250 kg/година

Общо емисия (800 млн коли) - 200 млн тона газове/год

в т.ч. C_nH_m – 2,240,000 тона

CO - 17,600,000 тона

NO₂ - 5,280,000 тона

А какво ще стане, когато колите станат над 3 млрд???

Енергията

Най-важната цел в близкото бъдеще е намаляване консумацията на гориво от колите.

НО

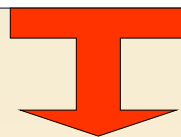
Електрическите устройства, монтирани в колите, се нуждаят от все повече и повече енергия!!!

Източници на тази енергия в колата са:

- Горивото**
- Батерията**

Каква да бъде батерията?

Купувачите на коли
искат и се нуждаят от:

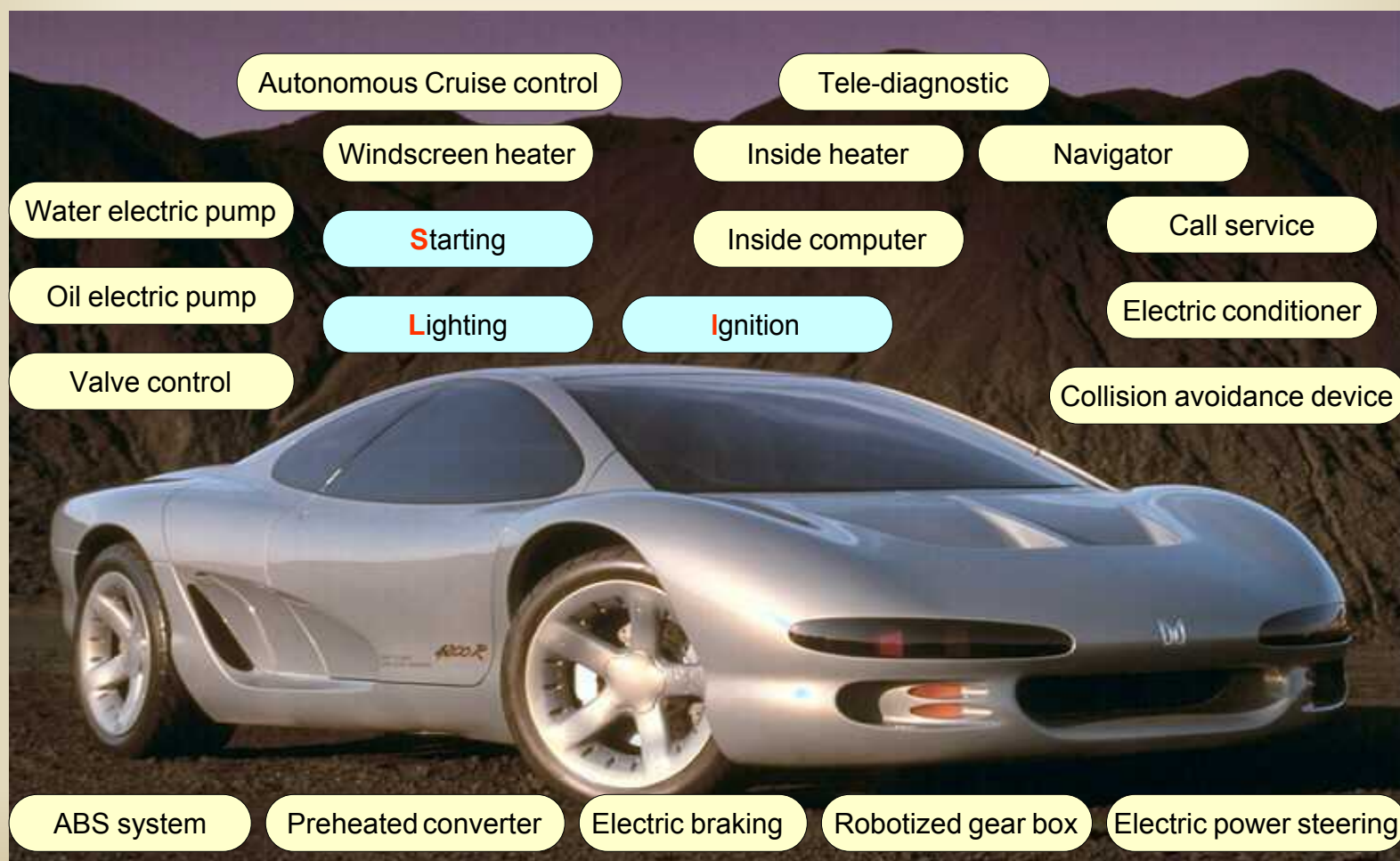
- сигурна кола
- много удобна кола
- кола с малък разход на гориво
- кола, която много лесно се поддържа
- евтина кола

Каква да бъде батерията?

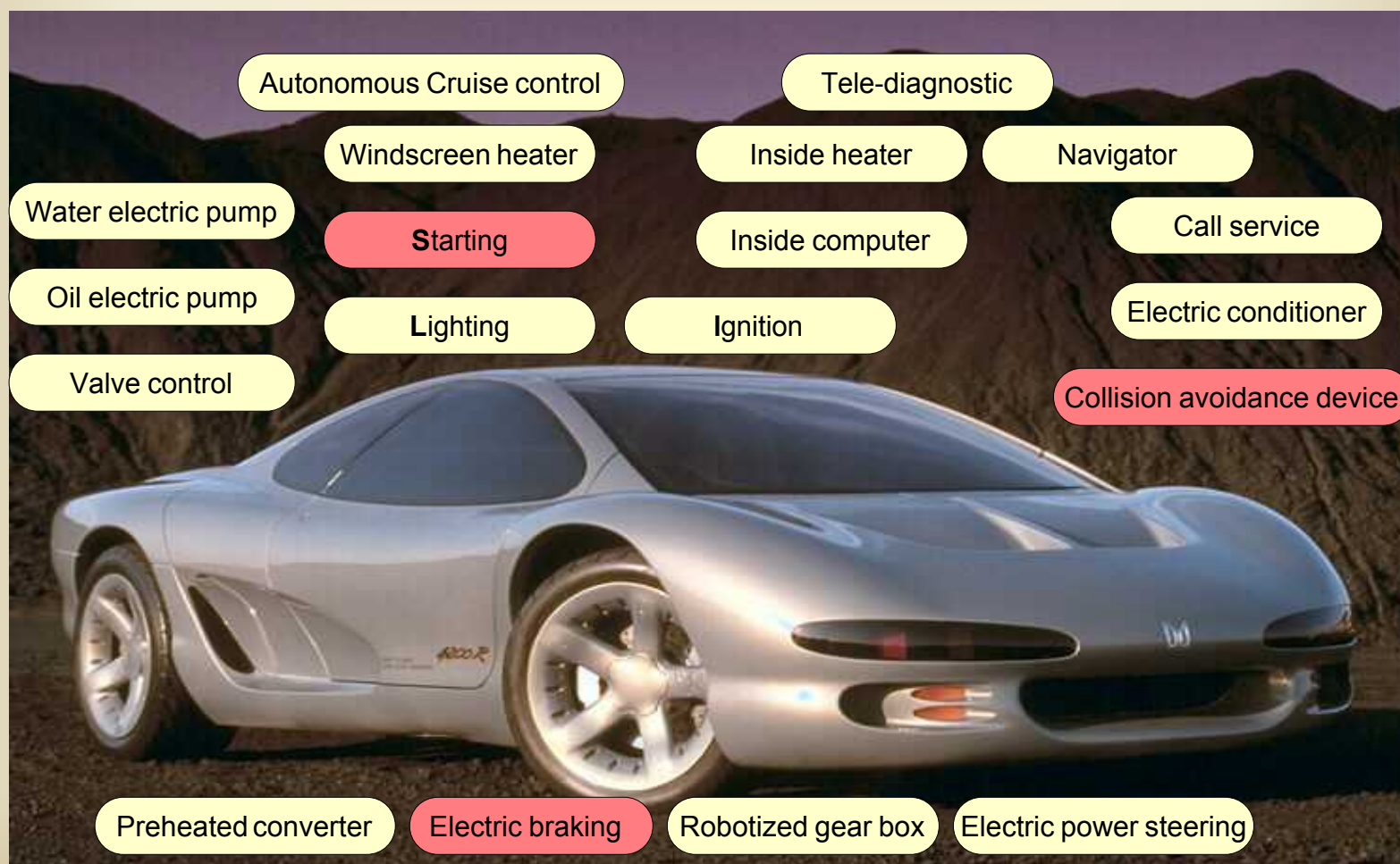
Тенденции в каростроенето

- повишаване на сигурността
- повишаване на комфорта

Необходимост от енергия

Всички тези устройства се нуждаят от електрическа енергия (около 2 kW)
Някои от тях работят за кратко време със силен ток – power application
Другите работят много дълго време със слаб ток – energy application.

Енергията и батерията

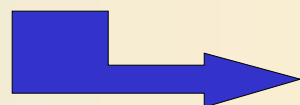
Power application означава:

Разряд с много силен ток
за кратко време

Батерия с тънки плочи
и много малко съпротивление

SLI

Energy application означава:

Разряд със слаб ток
за дълго време

Батерия с дебели плочи
и голямо количество активна маса

12-волтовата SLI батерия е един компромис между
тези две противоречиви изисквания!

Енергията и батерията

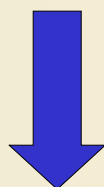
Power application означава:

Разряд с много силен ток
за кратко време

Батерия с тънки плочи
и много малко съпротивление

Батерия с
тънки плочи
и малък капацитет

SLI

Energy application означава:

Разряд със слаб ток
за дълго време

Електричество
от динамото

Това решение, обаче означава увеличаване консумацията
на гориво.

Но количеството на нефта е ограничено!

Енергията и батерията

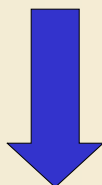
Power application означава:

Разряд с много силен ток
за кратко време

Батерия с тънки плочи
и много малко съпротивление

Батерия с
тънки плочи
и малък капацитет

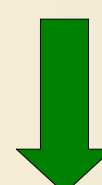
Energy application означава:

Разряд със слаб ток
за дълго време

Батерия с дебели плочи
и голямо количество активна маса

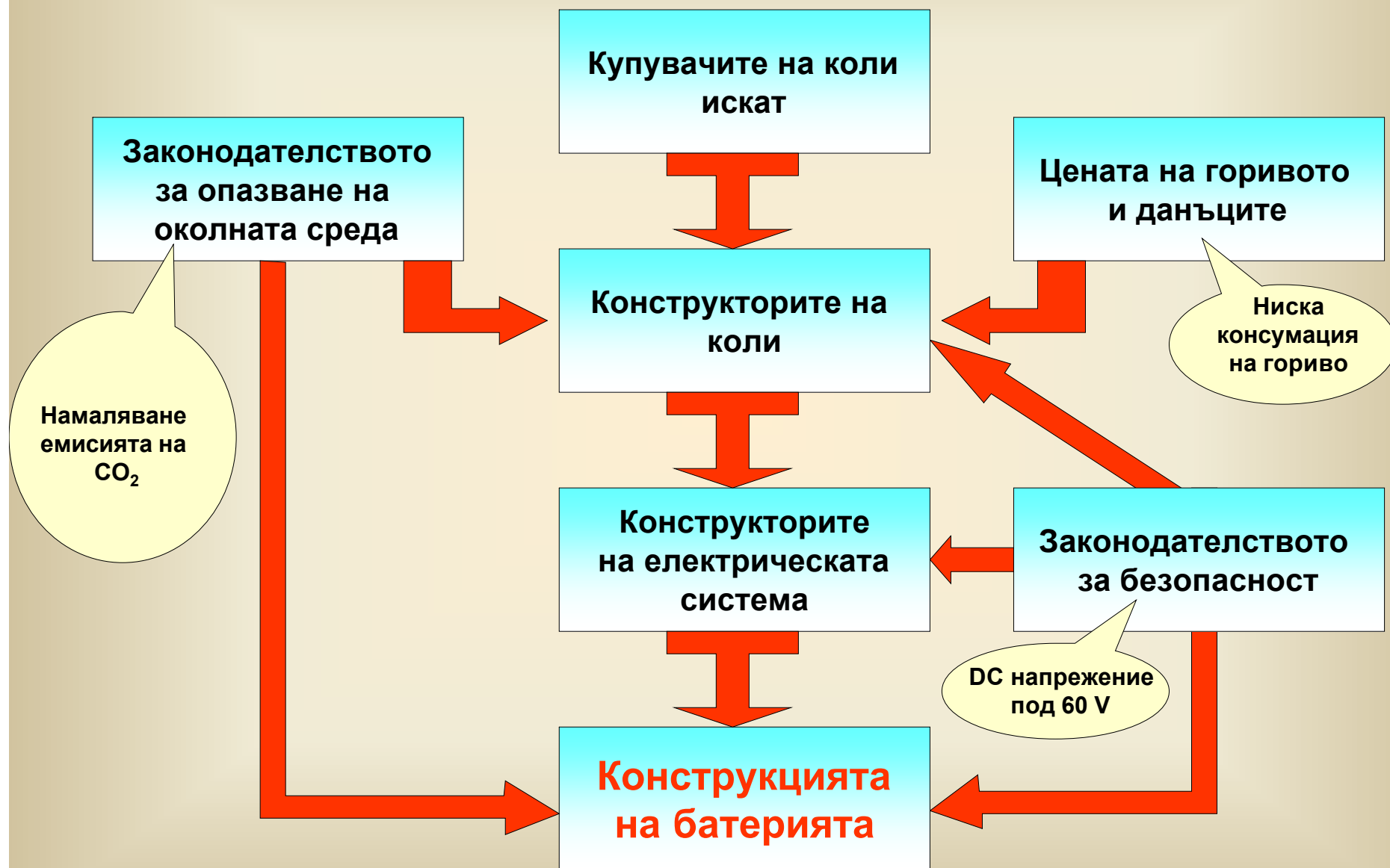
Батерия
с дебели плочи
и голям капацитет

SLI

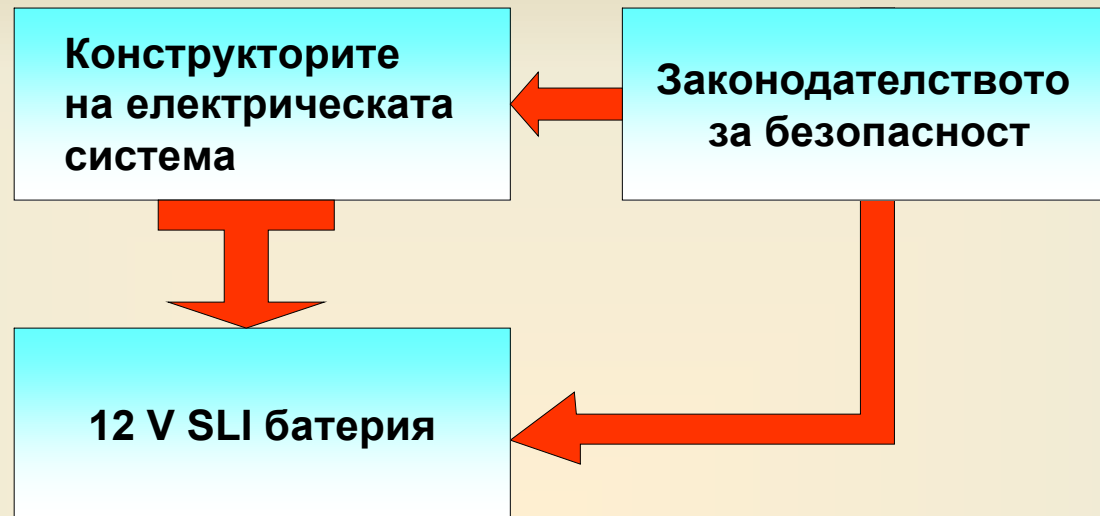
Електричество
от динамото

Този проблем се решава с използването на две
различни батерии!

Каква да бъде батерията?

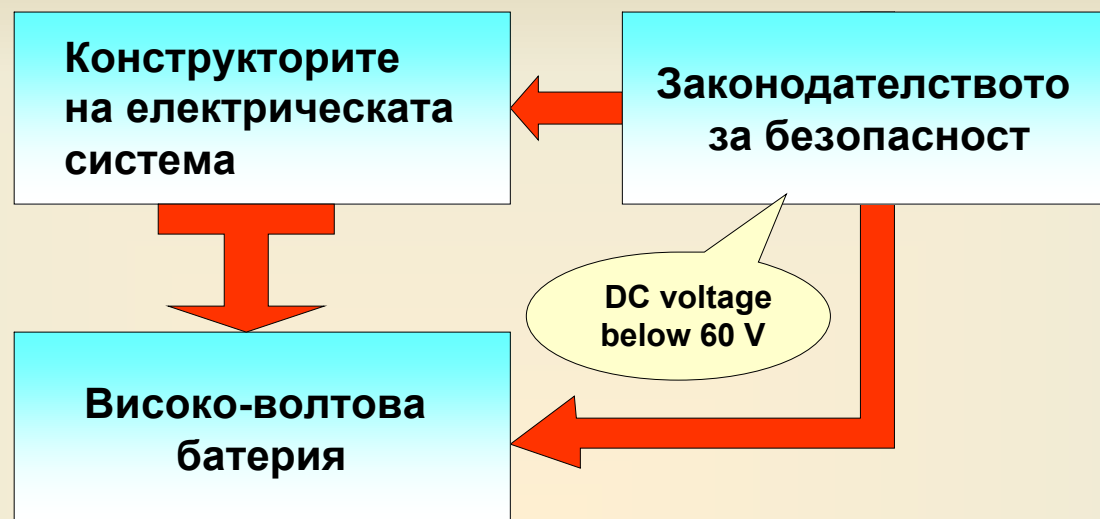

Каква да бъде батерията?

12 V SLI батерия е ниско-волтова батерия и има:

- **Много силен ток при старт (до 400-500 А през зимата)**
- **Голям пад на напрежението и загуба на енергия**
- **Много дебели и много къси проводници**
- **Батерията е много близо до двигателя (много лоши условия за охлаждане!)**

- Стартов ток 150-180 А
- Малък пад на напрежението и малка загуба на енергия
- Тънки и дълги проводници
- Батерията може да бъде разположена далече от двигателя

Но DC напрежението е ограничено до 60 V

Номиналното напрежение на електрическата система на колата не трябва да бъде по-високо от 42 V!

Dual battery system

SLI

Електричество
от динамото

**Батерия
с тънки плочи
и нисък капацитет**

**Батерия
с дебели плочи
и голям капацитет**

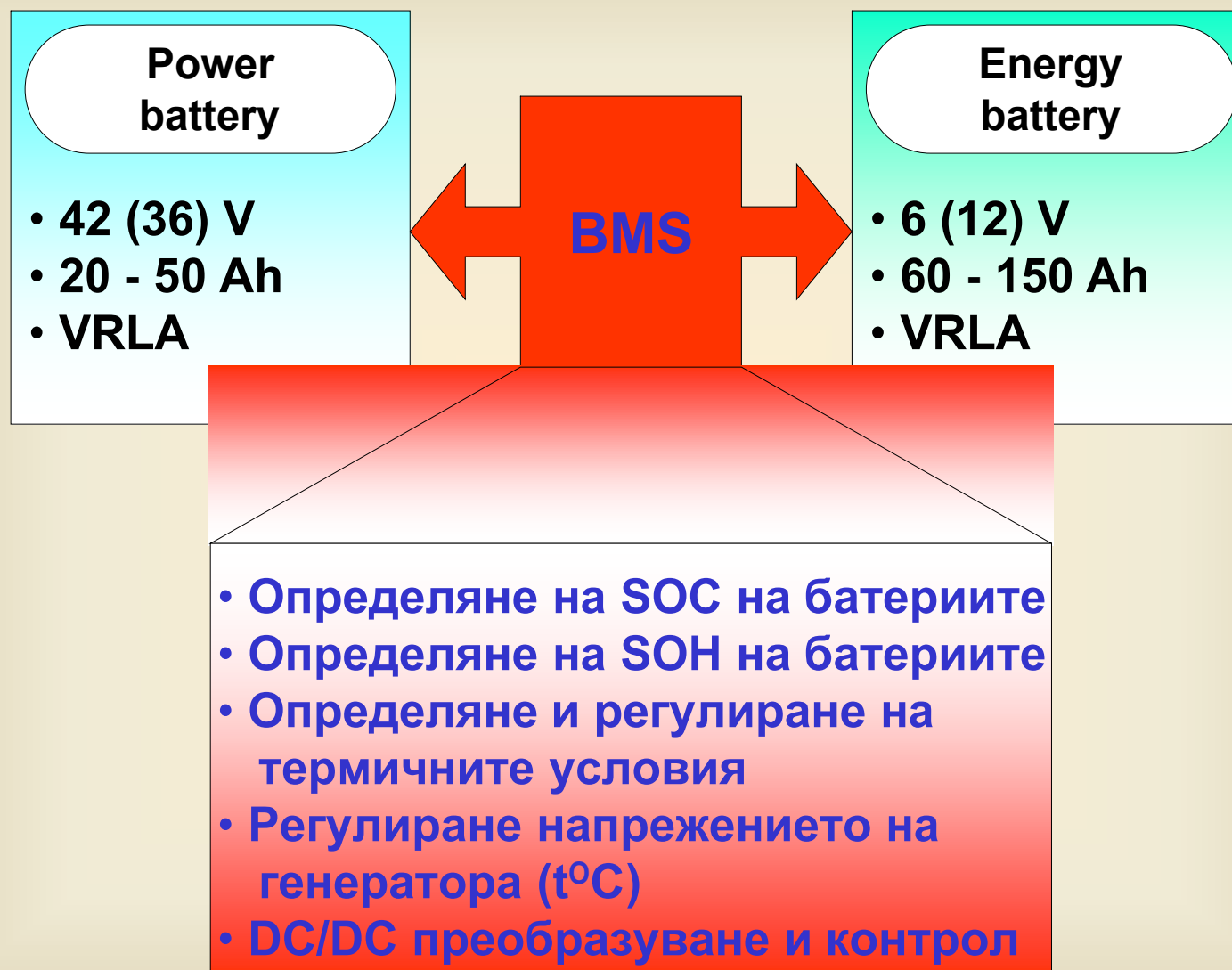
**For power
application**

- 42 (36) V
- 20 - 50 Ah
- VRLA

**For energy
application**

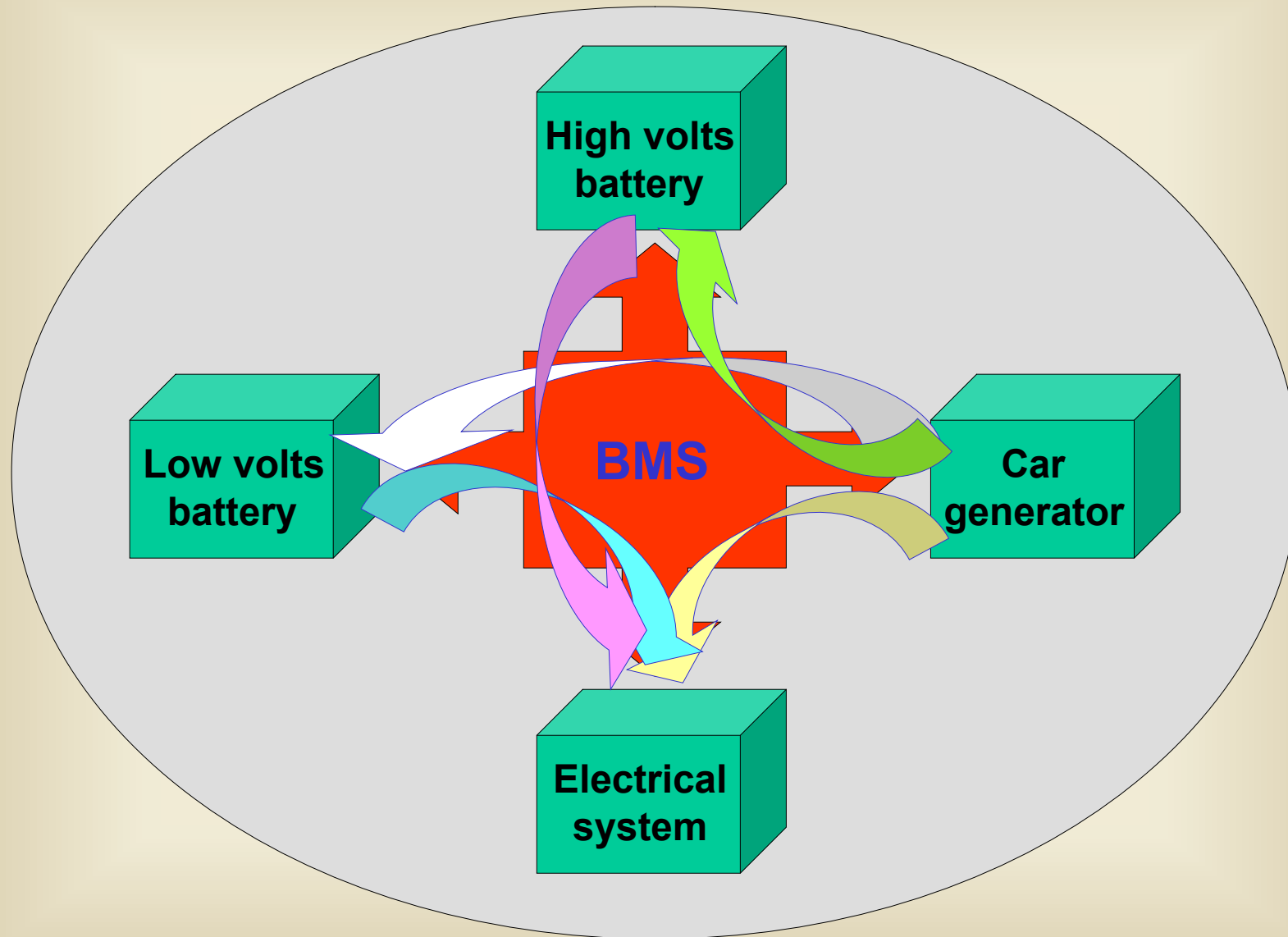
- 6 (12) V
- 60 - 150 Ah
- VRLA

Battery management system

Battery management system

Изисквания към 42 V батерия

- Ток на разряд до 250 A за 8 секунди при 20⁰C
- Силен заряден ток до 140 A за 5 секунди и до 100 A за 30 секунди при спиране на колата при 20⁰C
- Нормална работна температура 20⁰C
- Минимална температура –30⁰C
- Максимална температура 50⁰C
- Мощност – 6000 W
- Живот-циклаж >150 000

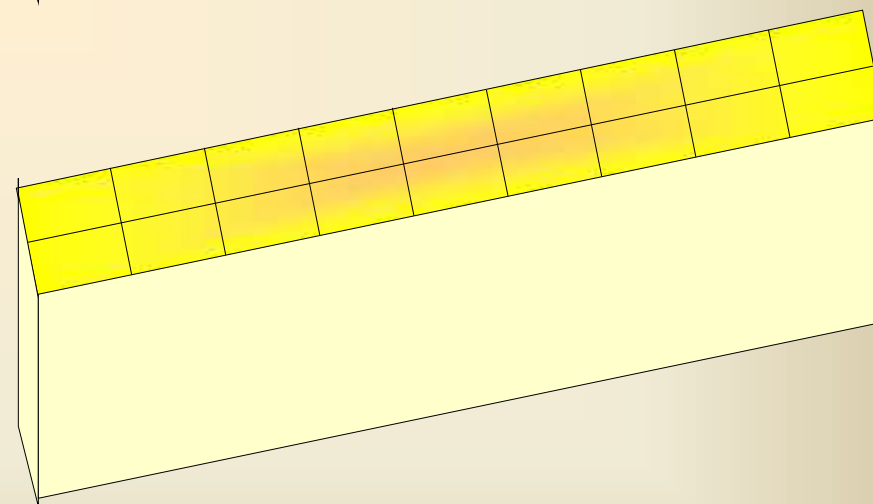
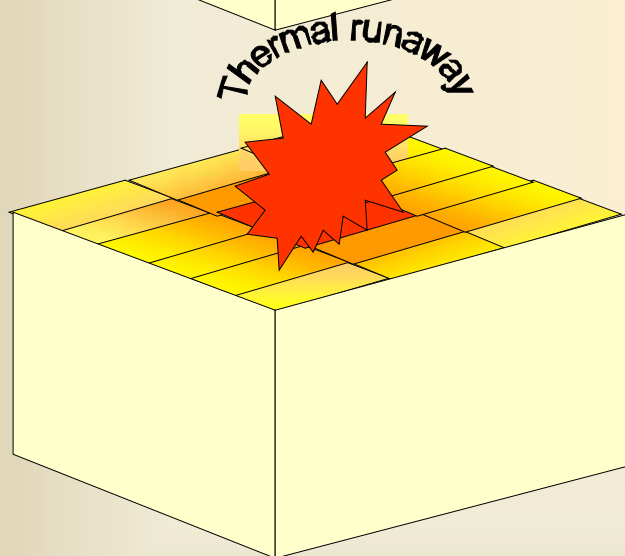
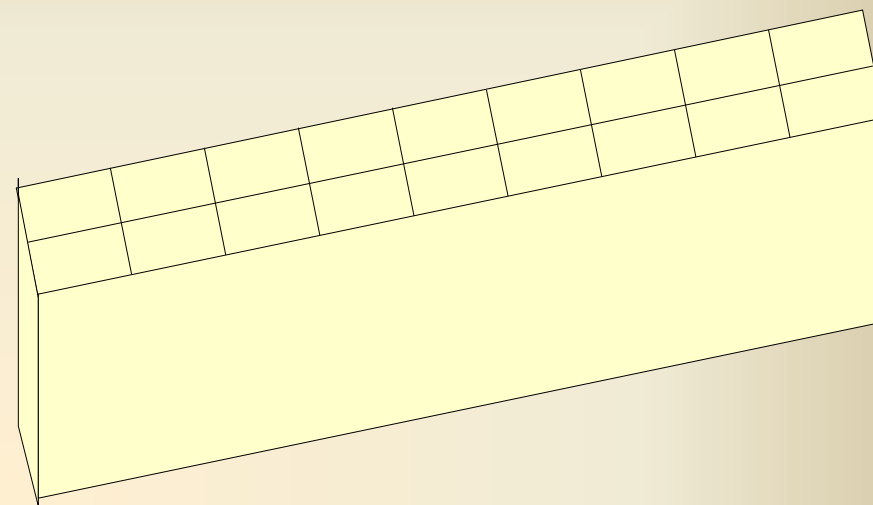
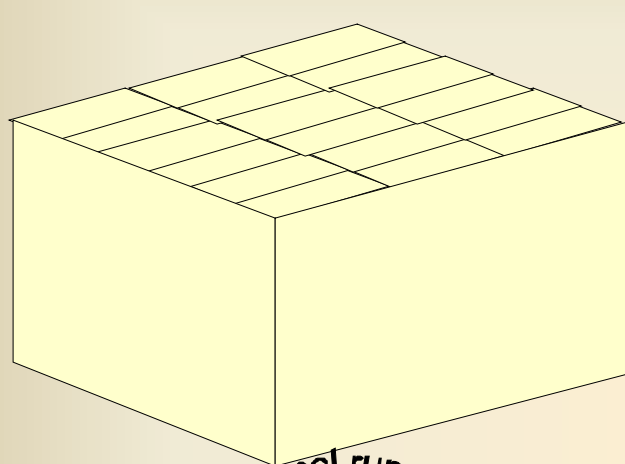
Предимства на оловните батерии

- Установена и масово използвана технология
- Добри характеристики при ниски температури
- Много широка температурна област
- Ниско вътрешно съпротивление
- Високи токове на разряд
- Възможност за бърз заряд с висок ток
- Ниска цена
- Може да бъде внедрен с минимални инвестиции
- Висока степен на безопасност

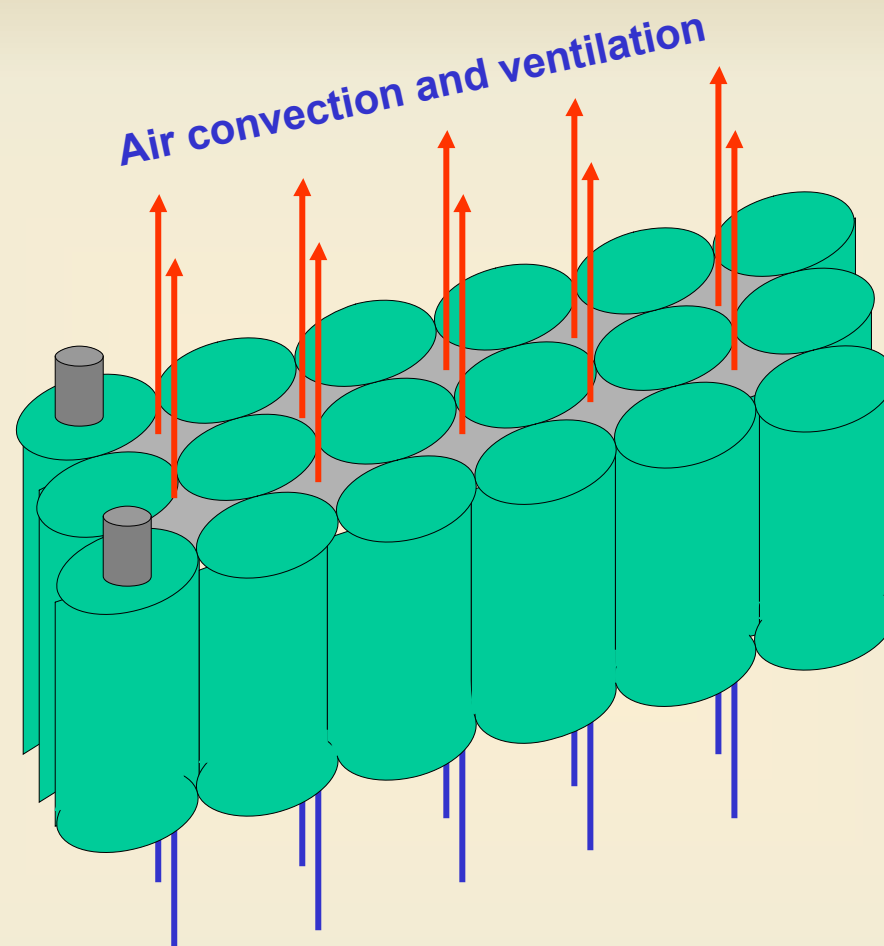
Недостатъци на оловните батерии

- По-кратък живот в сравнение с Ni и Li системи
- По-кратък живот при циклиране в условията на частичен заряд
- Ниска възприемчивост на заряд след престой в частично заредено състояние
- Много тежки батерии – ниска специфична енергия

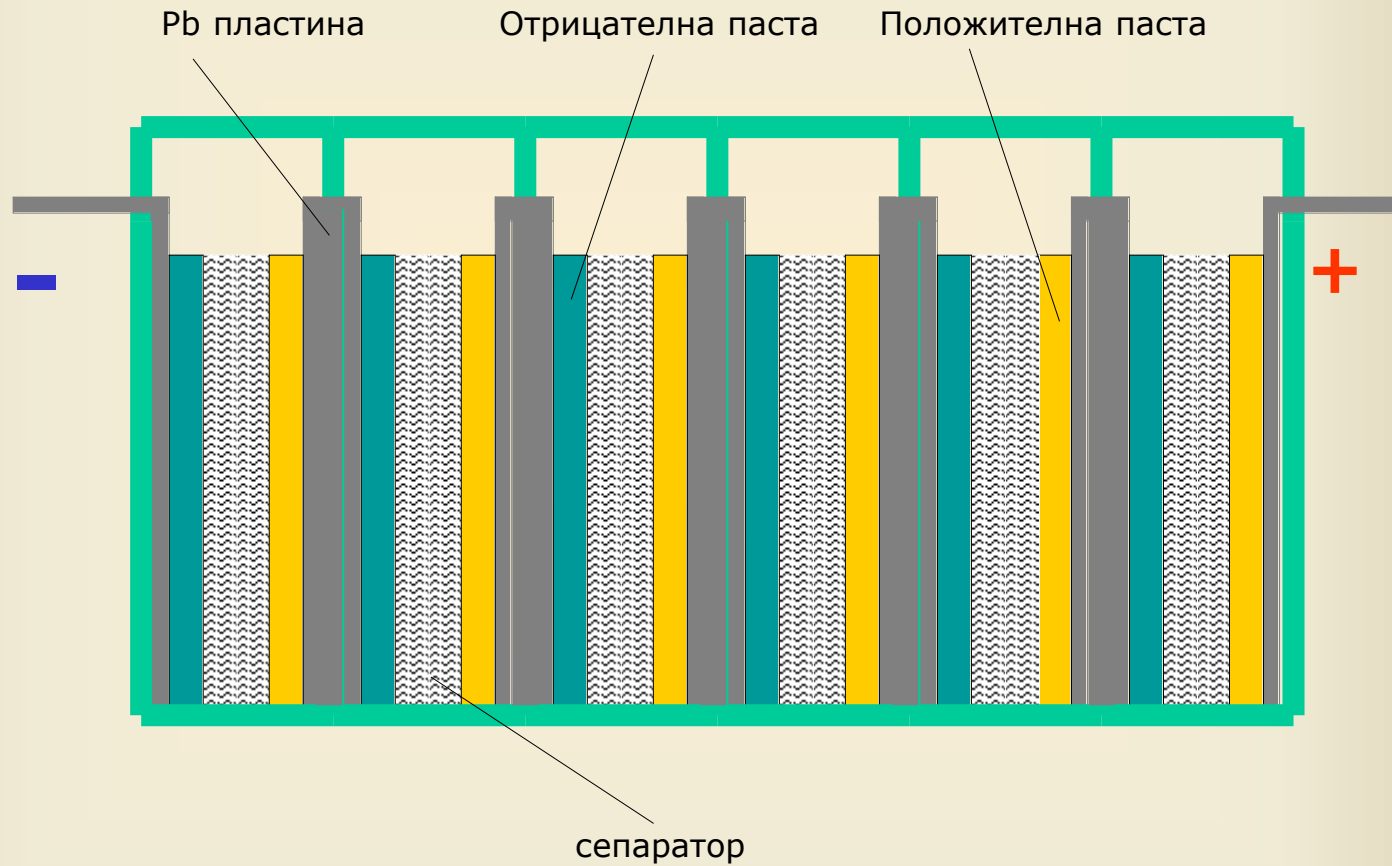
36 V батерия – призматичен тип

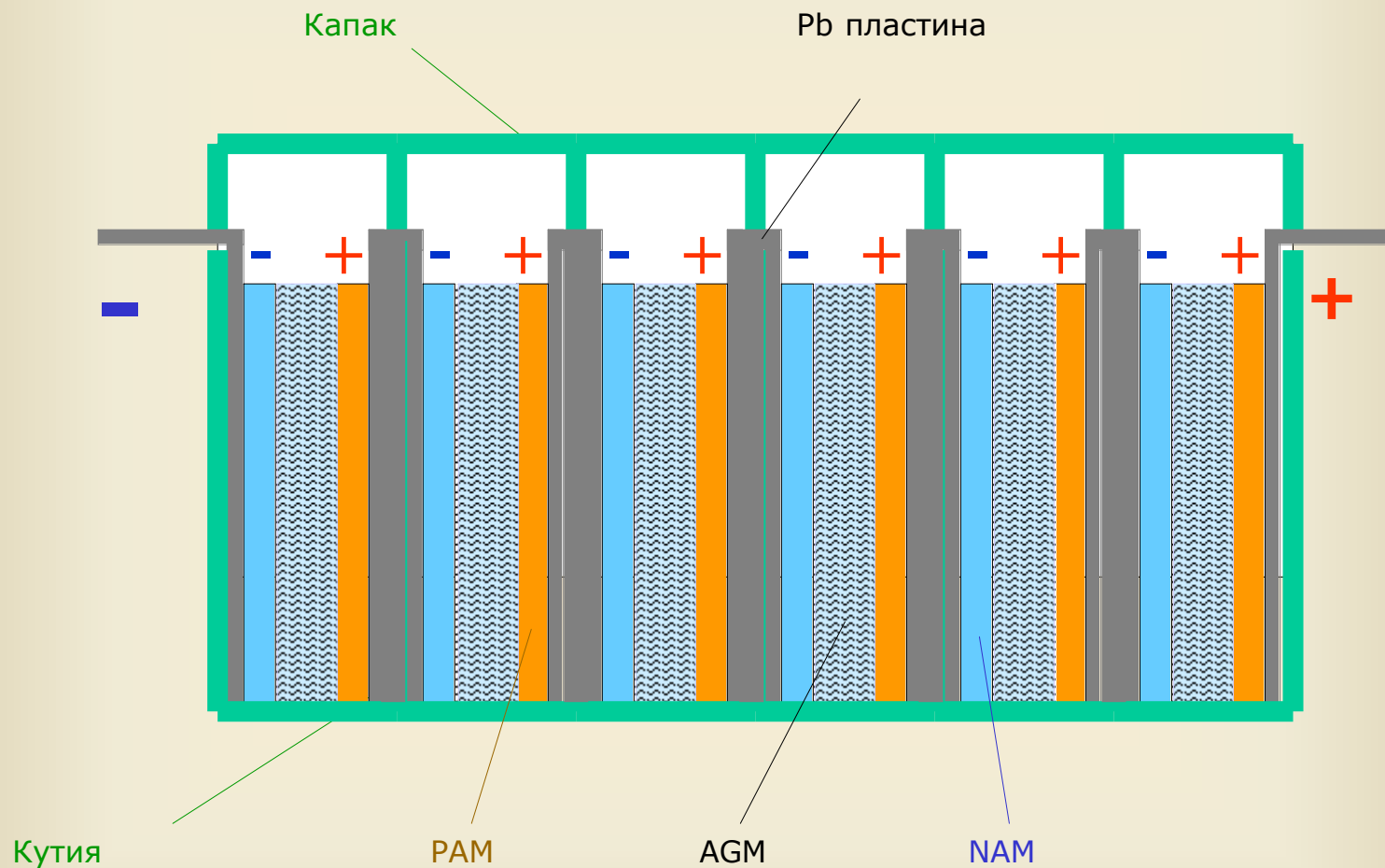
36 V спирална батерия

Биполярна батерия

Bi-polar battery

VRLA vs Ni-MH vs Li ion

Тип батерия	Специфична енергия Wh/kg	Специфична енергия Wh/l	Живот циклаж	Цена \$/kWh
VRLA battery	36	86	300	100
Ni-MH	66	150	1000	1000
Li-ion	97	168	600	1000

Производствени проблеми

2010 20-25% от колите с високоволтова система

2020 >80% от колите с високоволтова система

Производство на олово

Нови метални линии

Ново оборудване за изпитания

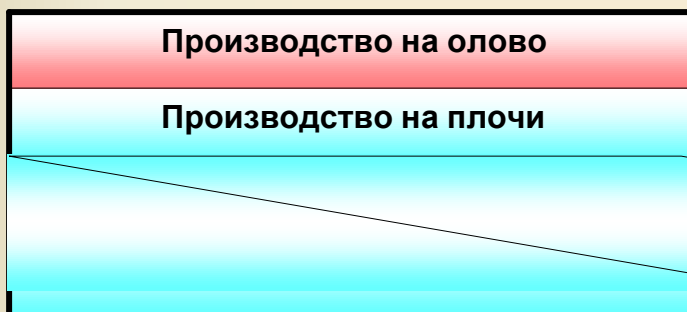
Необходимостта от Pb ще нарастне 2 пъти (4.2 – 8 Mt)

Металургията трябва да удвои производството на Pb

Рециклирането на Pb да достигне 85%

Производствени проблеми

2010	20-25% от колите с високоволтова система
2020	>80% от колите с високоволтова система

- Броят на плочите ще нарасне 3 пъти**
- Високоскоростни линии за пастиране**
- Използване на непрекъснато лети PbCaSn ленти**
- Много тесен технологичен толеранс**

Производствени проблеми

2010 20-25% от колите с високоволтова система

2020 >80% от колите с високоволтова система

Производство на олово

Производство на плочи

Нови монтажни линии

Нови cast-on-strap машини

Нови машини за
междуелементни връзки

Нови машини за термично
заваряване на капака към
кутията

Производствени проблеми

2010   20-25% от колите с високоволтова система

2020   >80% от колите с високоволтова система

Производство на олово

Производство на плочи

Нови монтажни линии

Ново оборудване за изпитания

Ново 42 V оборудване за
изпитателните лаборатории

Производствени проблеми

2010	20-25% от колите с високоволтова система
2020	>80% от колите с високоволтова система

Производство на олово
Производство на плочи
Нови монтажни линии
Ново оборудване за изпитания

**Нова технология
на много високо
ниво!**

- Технология с много високо качество
- Технология с много висока производителност
- Напълно автоматизирана технология
- Елиминиране на човешкия фактор

Експлоатационни проблеми

Голям брой клетки (18)

Ако една клетка е лоша, трябва да се смени цялата батерия

Възстановително циклиране

След определен брой работни цикли е необходимо да се прави възстановителен (изравнителен) цикъл
(пълен заряд–пълен разряд-пълен заряд)

Какво е бъдещето?

Кола, но каква?

Кола, но каква?

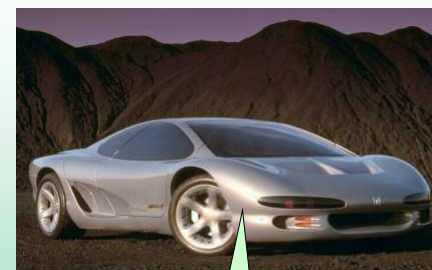
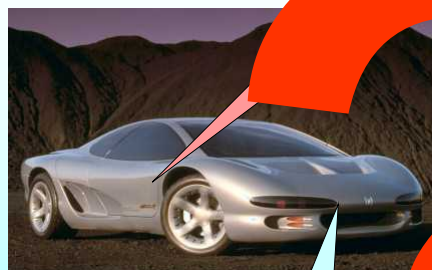
Ford – Europe
14 V system + BMS

Brazil
Alcohol fuel

USA - High
voltage system + BMS

Двигател с външно горене

Електромобил

14-volt system
12 V battery

42-volt system
36 V battery

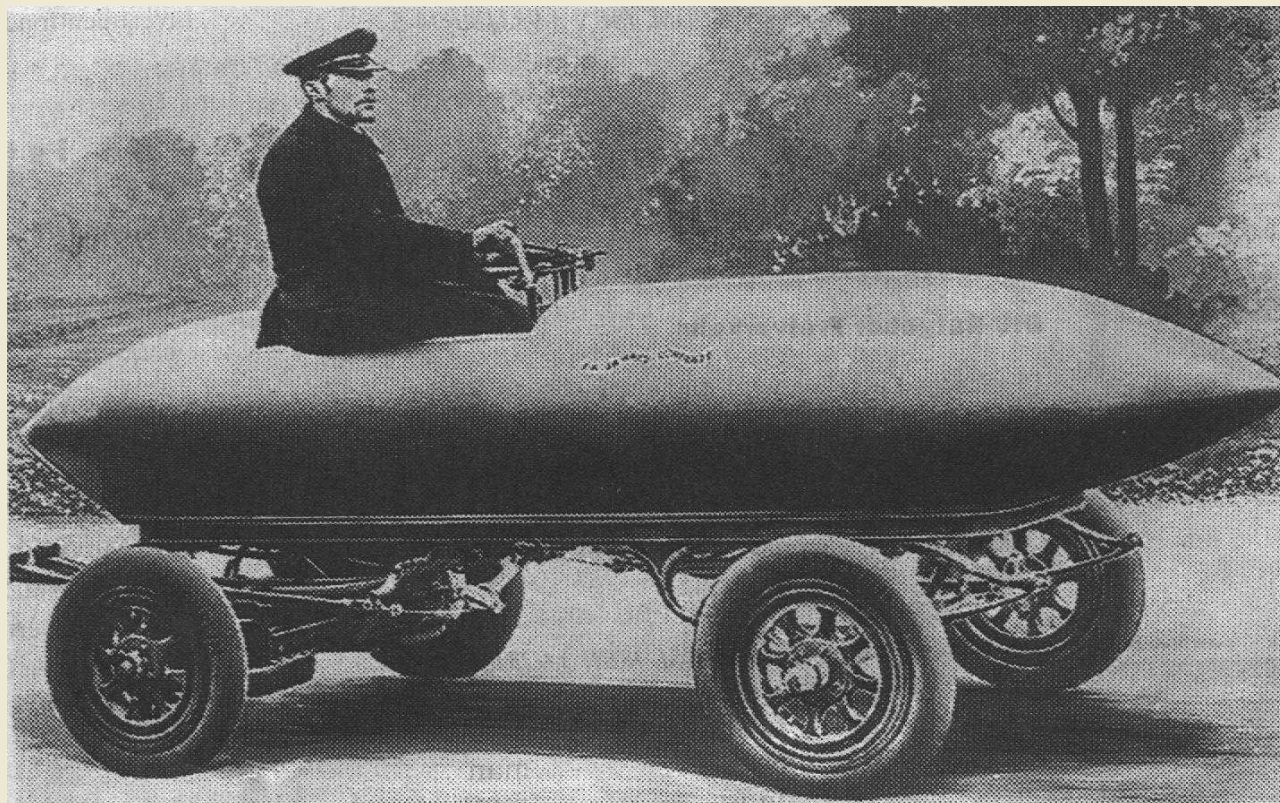
Electric motor only
Up to 300 V battery

Hybrid electric
vehicle
(combustion engine
and electric motor)
12-36 V battery

In Europe- Dual voltage system

In Japan - High-voltage hybrid
(NiMH, Li-ion – Toyota;
Ultracapacitor – Nissan;
LAB – Yuasa, JSB)

Един от първите електромобили

С този електромобил, наречен "*La Jamais Contente*" (*Никога доволен*), на 29 април 1899 г. белгиецът *Camille Jenatzy am Volant* поставя невероятния за това време рекорд от **105,88 km/h**?! Скоростта на колите тогава е била под 30 km/h.

Проблеми на електромобилите

Батерията?

бензин - 11600 Wh/kg (3800 Wh/kg)

ЕХИТ - под 100 Wh/kg

$$E = kGL$$

k – Wh/kg.km (0.12 – 0.15)

G – общо тегло на колата

L – пробег

$$L = E/kG = W_b M_b / k(G_c + M_b)$$

$L_{\max}$ ако $G_c = 0$ kg

Pb - 276 km

Ni/MH - 508 km

Li-ion - 746 km

Проблеми на електромобилите

Батерията?

бензин - 11600 Wh/kg (3800 Wh/kg)

ЕХИТ - под 100 Wh/kg

$$E = kGL$$

k – Wh/kg.km (0.12 – 0.15)

G – общо тегло на колата

L – пробег

$$L = E/kG = W_b M_b / k(G_c + M_b)$$

$L_{\max}$ ако $G_c = 0$ kg

Pb - 276 km

Ni/MH - 508 km

Li-ion - 746 km

Психологически проблеми

- Цената на батерията
- Продължителност на заряда
- Мощност на колата (размери)
- Пробег

Купувачът не иска да си купи електромобил!

HEV (хибридни електромобили)

Кратка история на HEV

80's – Хибрид електро-дизел подводница – намалява консумацията на O₂

90's – Започва разработването и производството на HEV

Honda Insight

Toyota Prius

Renault Kangoo (plug-in HEV) – 2003

Honda Civic Hybrid – 2003

Toyota Prius – 2004

Ford Escape Hybrid – 2005

Ford and Toyota подписват съглашение за разработване на HEV

Toyota Lexus and Toyota Highlander HEV – 2005

Toyota Camry Hybrid – 2007

Nissan Altima Hybrid - 2007

Продадени HEV

Honda (Insight, Civic, Accord) – 26773 коли за периода януари-ноември 2004 г.
общо 81867 коли от 1999 г. до ноември 2004

Toyota – общо 306867 коли от 1999 г. до ноември 2004, около 500000 за 2006 г.

TOYOTA

Toyota Prius

Total power – 110 hp/82 kW

Battery – 201.6 V NiMH

El. motor power – 44 hp/33 kW

Range – 530 miles

Pollution reduction – 90%

www.toyota.com

GS Hybrid | 2007

Toyota Lexus

Total power – 300 hp/224 kW

Battery – 288 V NiMH

El. motor power – 197 hp/147 kW

Warranty – 8 years (100,000 miles)

www.toyota.com

TOYOTA

Toyota RAV4 EV

Total power – 67 hp/50 kW

Battery – 288 V NiMH

Top speed – 78 mph

Range – 126 miles

www.toyota.com

(2007)

Toyota Camry

Total power – 187 hp/140 kW

Battery – 244.8 V NiMH

El. motor power – 40 hp/30 kW

Pollution reduction – 90%

www.toyota.com

TOYOTA

Toyota Highlander

Total power – 268 hp/200 kW

Battery – 288 V NiMH

El. motor power – 165 hp/123 kW

Top speed – 112 mph

www.toyota.com

Toyota e-com

Total power – 24.8 hp/18.5 kW

Battery – 288 V NiMH

Speed – 100 kmh

Range – 100 km

www.toyota.com

HONDA

Honda Civic

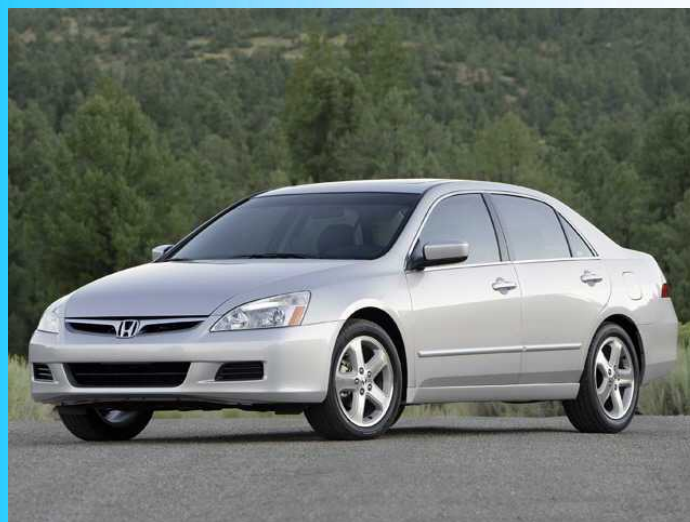
Total power – 110 hp/82 kW

Battery – 201.6 V NiMH

El. motor power – 44 hp/33 kW

Range – 600 miles

<http://automobiles.honda.com>

Honda Accord

Total power – 253 hp/189 kW

Battery – Ni-MH (6 Ah, 13.8 kW)

100,000 miles

<http://automobiles.honda.com>

Nissan Xterra

Total power – 265 hp/198 kW

Battery – Fuel cell

2007 – Nissan Versa

2007 – Nissan Altima

www.nissan-usa.com

Subaru B5-TPH

Total power – 256 hp/191kW

Battery – Li ion

El. motor power – 13 hp/10 kW

Pollution reduction – 90%

www.toyota.com

Ford

Ford Focus

Total power – 92 hp/67 kW

Battery – Fuel cell, or
Spiral wound LAB

Top speed – 80 mph

Range – 110 miles

www.fordvehicles.com

Ford Escape

Total power – 133 hp/97 kW

Battery – 330 V NiMH

Range – 400 miles

Pollution reduction – 97%

www.fordvehicles.com

DaimlerChrysler Hybrid technology

First prototype with hybrid technology – 1982

Mercedes-Benz “Taxi-Hybrid” – 120 V LAB, 20 kW, 15 miles range - 1993

Smart fortwo – 2001

Jeep Liberty – 40 kW Ni-MH

Mercedes-Benz M-class “HyPer” – 120 kW diesel-Ni-MH – 2002

Mercedes-Benz Sprinter with “plug-in” hybrid – 70 kW Ni-MH - 2004

www.daimlerchrysler.com

Mercedes-Benz S400 “Hybrid”

Total power – 340 hp/241 kW

Battery – NiMH

2 el. motor power – 70 hp/50 kW

www.daimlerchrysler.com

Saturn HEV

GM – fuel cell

AUTOnomy

HydroGen 3

Hy-Wire

EV

www.gm.com

Hyundai Santa Fe

Battery – Fuel cell (75 kW)

Top speed – 77 mph

Range – 100 miles

www.hyundai.com

European HEV

Renault Kangoo Hybrid

Total power – 30 hp/22 kW

Battery – 22.6 V NiCd (Li cell)

Max speed – 60 mph

Range – 150 miles

www.renault.com

BMW X5 Hybrid

BMW Hydrogen

www.bmwworld.com

Някои екзотични EV

Toyota POD

Suzuki Covie

SAM EV - Switzerland

AVT Smart EV

Прогноза

**Благодаря
за вашето
внимание!**